

BARNEOMBUDET

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
15/01189-2

Saksbehandler:
Janicke Sæther Olsen

Dato:
3. november 2015

Høring om forslag til endringer i opplæringsloven – friere skolevalg

Det vises til høringsbrev datert 22.09.2015. Høringen omfatter blant annet forslag om å

- gi elever i videregående skole et friere skolevalg på tvers av fylkesgrensene
- gi kommuner og fylkeskommuner mulighet til å tilby grunnskoleopplæring til ungdommer som har rett til videregående opplæring
- klargjøre når opplæringsplikten opphører ved utenlandsopphold
- fjerne lovens anbefaling om maksimal skolestørrelse

Mandat

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ombudet skal av egen tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet, med mer. Ombudets mandat er begrenset til barn under 18 år.

Barneombudets uttalelse:

1. Friere skolevalg på tvers av fylkesgrensene

Barneombudet støtter forslaget om å gi elever i videregående opplæring et friere skolevalg på tvers av fylkesgrensene. Forslaget innebærer i hovedsak at fylkeskommunene vil få plikt til å ta inn elever fra andre fylker (gjesteelever), dersom de har ledig kapasitet, og at alle elever gis en ubetinget rett til finansiering ved inntak til skoler i andre fylker. Det forutsettes at elever som etter forskrift til opplæringsloven kapittel 6 har fortrinnsrett eller rett til individuell behandling av søknad i eget fylke, ikke vil miste denne retten selv om de søker om inntak i andre fylker. Fylkeskommunen hvor eleven er bosatt (hjemfylket), vil få ansvar for finansieringen, mens fylkeskommunen hvor skolen ligger (vertsfylket), vil bli pålagt å ta inn gjesteelever ved ledig kapasitet.

Barneombudet er enig med departementet i at det bør innføres en ubetinget rett til finansiering fra hjemfylket slik at alle elever gis mulighet til å søke om inntak til skoler i andre fylker. På denne måten vil alle elever kunne søke seg til skoler i andre fylker, og

fylkeskommunene vil få økonomisk trygge rammer for utvikling og eventuelt utvidelse av attraktive tilbud.

Barneombudet anbefaler at det i forskrift fastsettes egne refusjonsordninger for barn i helse- og barnevernsinstitusjoner, for å sikre også disse elevene retten til også å søke skoleplass på tvers av fylkesgrenser.

2. Plikt til å ta imot gjesteelever

Barneombudet støtter departementets forslag om at fylkeskommunene skal ha plikt til å behandle søknader fra gjesteelever, og en plikt til å ta imot gjesteelever dersom fylkeskommunen har ledig kapasitet. Barneombudet mener dette er nødvendig for å sikre elevene en reell rett til å søke på tvers av fylkesgrensene. Barneombudet støtter forslaget om at egne elever fortsatt skal ha prioritet i hjemfylket.

Barneombudet er enig med departementet i at det er hensiktsmessig at departementet er klageinstans, og at klagemyndigheten delegeres til Fylkesmannen. Det bør tydelig fremgå om det er Fylkesmannen i elevens hjemfylke, eller Fylkesmannen i det fylket skolen ligger, som er riktig klageinstans.

3. Fortrinnsrett for gjesteelever

Barneombudet støtter forslag om at elever med særlige behov, som for eksempel pedagogiske, psykososiale eller etniske, bør gir rett til fortrinn til skoleplass på tvers av fylkesgrensene. Barneombudet støtter departementets forslag i at enkeltelevers særlige pedagogiske og sosiale behov bør gå foran prinsippet om valgfrihet for alle og karakterbasert inntak.

Barneombudet mener det er viktig å ta spesielle hensyn til barn og unge som har opplevd mobbing. Videre vil vi fremheve samiske barn og unges særskilte rettsvern. Samisk språk og særskilte samiske fag tilbys kun på enkelte skoler i enkelte fylker, og ombudet er enig med departementet i at det for samiske elever kan ha stor betydning for identitet og kulturell tilhørighet å kunne velge disse skolene uavhengig av hvor man er bosatt.

4. Rett til dekning av skyssutgifter

Barneombudet støtter departementets forslag om at elever gis rett til gratis skyss til skoler i andre fylker på samme vilkår som retten til gratis skyss i eget fylke. Barneombudet mener forslaget er viktig for å sikre reell mulighet for skolevalg på tvers av fylkesgrensene, og at det er viktig å hindre at elevenes økonomi gjør det vanskelig å benytte retten. I de tilfeller der avstanden blir uforholdsmessig lang, vil det ikke være aktuelt for eleven å bo hjemme, og eleven vil få rett til reise- og bostipend gjennom Statens lånekasse for utdanning. Barneombudet er eng med departementet i at dersom avstand gjør det mulig for eleven å bli boende hjemme, bør det være fylkeskommunens ansvar å dekke skyssutgiftene.

5. Mulighet for å tilby grunnskoleopplæring til ungdommer som har rett til videregående opplæring

Barneombudet ser at enkelte elever kan være tjent med å få tilbud om utvidet grunnskoleopplæring. Barneombudet ser også at en slik ordning har noen utfordringer.

Barneombudet minner om at det er retten til tilpasset opplæring, og retten til spesialundervisning som er ment å skulle ivareta elevenes rett til forsvarlig og likeverdig

opplæring. Med tilstrekkelige ressurser, kompetanse og tiltak ser en ikke bort fra at langt flere elever ville lykkes i videregående opplæring, og at nettopp fravær av tiltak er det som skaper utfordringer for enkelte. Ordninger som kan føre til segregering, hindre integrering, eller oppleves som diskriminerende, bør så langt mulig unngås. Vi viser til barnekonvensjonen artikkel 2 og artikkel 3.

Når det er sagt, er det ikke slik at alt læringstap lar seg reparere, og det kan i de tilfellene være klokt å tilby enkelte elever mer opplæring. Den vurderingen må i så fall skje ut fra en individuell vurdering av hva som er til elevens beste. Elevens rett til å bli hørt må ivaretas. Vi viser til barnekonvensjonen artikkel 3 og 12.

Elevene bør derfor ha en rett, men ingen plikt, til å velge mer grunnskoleopplæring. Målet må være å sikre et likeverdig opplæringstilbud. For å sikre et likeverdig tilbud for elevene, uavhengig av hvor en elev bor – eller bosettes – så må utvidet grunnskoleopplæring være en rettighet for eleven.

Retten til utvidet grunnskoleopplæring må ikke gå til fortrenghet eller erstatte retten til videregående opplæring. Grunnskoleopplæringen må komme i tillegg. Målet må være at flere skal lykkes å fullføre videregående opplæring med best mulig resultat. En må da være oppmerksom på at det at disse elevene vil være eldre, kan gi utfordringer. Alder kan ha betydning for muligheten for å få lærlingeplass (pris pr lærlingeplass), og det kan få betydning for aldersregler og poengberegninger ved inntak på høyskoler og universitet. Barneombudet anbefaler departementet å gå gjennom reglene for å unngå utilsiktede ulemper for elevene.

Tilbudet om utvidet grunnskoleopplæring må ikke erstatte retten til spesialundervisning. Spesialundervisning er som kjent dyrt, og kommuner og fylkeskommuner kan bli fristet til å velge det bort. Det er derfor viktig at elever som takker nei til tilbudet om utvidet grunnskoleopplæring, ikke av den grunn mister retten til tilpasning eller spesialundervisning, og at skoleeiers plikt til å yte tjenesten ikke reduseres. Barneombudet mener det må være opp til eleven om de vil gjennomføre utdanningen på ordinær måte med krav om tilpasning og gjennom å utløse retten til spesialundervisning, eller om de vil benytte seg av utvidet grunnskoleopplæring.

Det må sikres et likeverdig opplæringstilbud uavhengig av hvor i landet elevene bor, eller bosettes. Utvidet grunnskoleopplæring må derfor gis som en rettighet for eleven. Å overlate til skoleeier å vurdere om de vil tilby mer grunnskoleopplæring, og hvem som skal omfattes av tilbudet, antas ikke å være en ordning i samsvar med prinsippene i barnekonvensjonen artikkel 3, 2 og artikkel 6.

Vennlig hilsen

Anne Lindboe
barneombud

Janicke Sæther Olsen
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.